

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

**Statsvetenskapliga
institutionen**

Partiledareffektens vara eller icke vara

*En undersökning om partiledarskiftens effekt på
policyförändringar*

Jesper Svensson

Uppsats/examensarbete: 15hp
Program och kurs: *Statsvetarprogrammet, SK1523 Examensarbete i statsvetenskap*
Nivå: Grundnivå
Termin/År: HT2019
Handledare: Love Christensen
Antal ord: 8910

Abstract

The purpose of this study is to whether there is a relationship between change in political leadership and shift in parties' policy position. Does the incentives for change become bigger when a new leader has been appointed? Earlier research find no connection between party leader change and shift in policy position. However, compared to earlier investigations, I test two hypotheses containing new variables which theoretically could increase the incentives for both leadership and policy position change. Therefore, my aim is to contribute to the research within this field by controlling for these variables that theoretically might change earlier non-existing relationship findings to an, in fact, existing relationship. I examine this through a quantitative method using the dataset from Fernandez-Vazquez and Somer-Topcu's study from 2019. The following results, however, confirms the findings from earlier literature and contradicts my hypotheses. Noteworthy is that much of the results are unsatisfactory considering statistical significance which signals that we cannot discard the hypotheses from being true. The study gives us a potential indication about the marginal effects of party leader change on shifts in policy position.

Nyckelord: partiledarskiften, direkt effekt, indirekt effekt, policyförändringar, valnederlag.

Innehåll

Introduktion	3
Partiledarskiftens policyeffekt.....	5
Partiledarskiftens teoretiska policyeffekt	5
<i>Direkt effekt</i>	5
<i>Indirekt effekt</i>	6
Partiledarskiftens empiriska policyeffekt	7
<i>Brister i tidigare empiri</i>	8
Hypoteser & sambandet i teorin.....	9
Metod & data	11
Design och genomförande.....	11
Huvudsakliga metodologiska problem.....	14
Resultat.....	17
Diskussion.....	22
Framtida forskning	25
Slutsats	26
Referenser	28
Appendix.....	30

Introduktion

Leder partiledarskiften till policyförändringar? Detta är frågeställningen för denna studie. Det finns i huvudsak två skäl till varför ett samband mellan dessa två variabler skulle existera.

Det första skälet handlar om företräderskapet och det interna svängrummet för den enskilde ledaren medan det andra utgår från partiorganisationens gemensamma beslut att byta riktning där den nye partiledaren agerar en symbol för denna.

Det finns tre tidigare studier som undersöker sambandet mellan partiledarskifte och policyförändring. Dessa har dock brister i kontrollen för andra eventuellt bakomliggande variabler eller använder en annan operationalisering av policyförändring gentemot denna undersökning (Harmel, Shan & Rossbach, 2008; Meyer, 2010; Fernandez-Vazquez & Somer-Topcu, 2019). Undersökningarna har inte hittat ett samband mellan partiledarskiften och policyförändringar. Detta faktum kan dock tyckas motsägelsefullt i relation till de skäl som presenterades ovan. Dels genom partiledarens möjlighet att själv ändra policyposition och dels genom orsaker som föranleder partiledarskiftet. Incitamenten för förändring lär rimligtvis vara större då orsaken till ett partiledarskifte sker på grundval av en negativ trend eller händelse för partiet. En sådan kan vara ett otillfredsställande valresultat. Därför kommer jag även att undersöka valnederlag i interaktion med ett partiledarskifte och deras gemensamma effekt på policyförändring, något tidigare litteratur ej har gjort. Resultatet för denna studie är därmed relevant för att vidga förståelsen för att vissa *orsaker* till partiledarskiften eventuellt kan ha en större effekt på policyförändring än andra.

Syftet med denna studie är därmed att *undersöka om partiledarskiften ökar sannolikheten till förändring i partiets förda policy*. Detta görs genom en kartläggning av 31 partier i sju länder¹ mellan åren 1979 och 2012.

Resultaten för denna studie kan få olika samhällsrelevans beroende på hur de svarar mot mina hypoteser. Detta är exempelvis relevant för väljarkåren i hur de ska betrakta effekten av ett partiledarskifte – om skiftet bidrar till förändring av förord politik eller inte. Ett resultat som motsätter hypoteserna om en effekt av partiledarskiften på framförd policy kan eventuellt få oss att omvärdera exempelvis medieinnehåll. Visar det sig att ett partiledarskifte inte omsätts i politisk förändring kan en omvärdering av partiledarens slagkraft behöva göras. Ett resultat som stämmer överens med hypoteserna stärker stödet för att ett partiledarskifte i regel är en signal på att en ny politisk

---

¹ Staterna som undersöks är Sverige, Norge, Danmark, Nederländerna, Spanien, Tyskland och Storbritannien.

inriktning är att vänta. Vidare kan det kopplas till om ansvarsutkrävandet av ett partis förda politik kan reduceras till partiledaren eller om det är organisationen i sin helhet som ska betraktas som ansvarig för den förda politiken.

Uppsatsen är disponerad utifrån fem delar. Den första är en litteraturöversikt som lyfter direkt och indirekt partiledareffekt och uppmärksammar vad tidigare litteratur kommit fram till i relationen mellan partiledarskiftet och policyförändringar. Detta följs av en teoridel som presenterar hypoteser och sambandet i teorin inför den empiriska delen av studien. Innan uppsatsen fjärde del, det empiriska resultatet, redogörs den datamängd som behandlas samt metoder för hur begrepp operationaliseras och en problematisering av detta. Slutligen diskuteras resultatet utifrån tidigare litteratur samt med värdering av eventuella brister innan förslag på framtida undersökningar på ämnet presenteras.

Partiledarskiftens policyeffekt

Ett partiledarskifte kan indikera att partiledaren som enskild företrädare har mandat att genomföra en policyförändring. Det kan också vara en indikation på att partiorganisationen har beslutat att en förändring bör ske och förmedlar detta externt genom ett partiledarskifte. Först redogörs för teoretiska resonemang kompletterat med empiriska resultat som gemensamt utgör en grund för en teoretisk direkt såväl som indirekt partiledareffekt. Detta följs sedan av tidigare empiriska resultat vilka motsäger en effekt av partiledarskiftet på policyförändring. Sist presenteras brister i dessa studier.

Viktigt att ha i åtanke vid läsningen av tidigare litteratur är att jag medvetet har separerat partiförändring och policyförändringar explicit i texten. Det förra innehåller även faktorer såsom organisationsmässig förändring (Harmel & Janda, 1994).

Partiledarskiftens teoretiska policyeffekt

Direkt effekt

En direkt partiledareffekt handlar om partiledarens mandat att genomföra förändringar av partiets politik. Högre direkt effekt innebär alltså större svängrum för den enskilde partiledaren internt. Det finns i huvudsak två skäl till varför partiledare, i teorin, kan ha en direkt inverkan på partiets förda policy. Den ena handlar om samhällliga förändringar som ligger till grund för en mer centraliserad och personcentrerad partiorganisation. Den andra kopplas till samhälllig opinion så till vida att partiledaren, som företrädare för partiet, kan betraktas som ansvarig för den förda politiken.

Samhällliga förändringar, såsom högre lägre partiidentifikation, utgör faktorer som kan understryka en ökad effekt på opinionen (McAllister, 2013). Partiidentifikation är inte detsamma som medlemskap utan snarare om en väljare identifierar sig med ett visst parti och sällan eller aldrig röstar emot detta. Att denna utveckling utmynnar i en faktiskt förhöjd effekt på opinionen slås dock tillbaka av andra (Holmberg & Oscarsson, 2013). Diskussionen om partiledare har en effekt på opinionen eller ej är mindre viktigt för denna studie. Men samhällliga förändringar som potentiellt ökar partiledarcentreringen och minskar partiorganisationens storlek kan vara av relevans gällande effekt på policy. Om medlemsantalet inom partier sjunker, väljare i högre utsträckning ändrar parti att rösta på (Pedersen, 2010) och partiidentifikationen generellt minskar (McAllister, 2013) ökar det incitamenten för att partistyrelsen får högre befogenheter. Styrelsen får färre medlemmar att ta hänsyn till vid överläggningen av en ny policyposition. Huruvida partiledaren som partiets främsta företrädare, i sin tur, på egen hand har befogenheter att genomdriva policyförändringar är dock mindre klart.

Meyer (2010) presenterar allmänhetens uppfattning av partiledaren som positivt korrelerad med policyförändringar.

“If voters positively evaluate the leaders’ competence, sympathy, and skills, parties have a higher ability to shift their policy platforms” (Meyer, 2010:211).

Huruvida det är partiledaren som individ som driver denna policyförändring är oklart. Partiledares uppfattning externt är hur som helst central utifrån intern möjlighet till förändring av policy. Kopplat till partiledarskiftets direkta policyinverkan menar Fernandez-Vazquez och Somer-Topcu (2019) att en förändring under samma partiledare kan minska trovärdigheten för denne externt. Det kan alltså betraktas som ett legitimitetsproblem att samma partiledare utgör röst för två olika policypositioner. Partiledaren kan alltså i högre utsträckning betraktas som ansvarig för den förda politiken. Ansvarsutkrävandet för partiets politik blir till ett ansvarutkrävande gentemot partiledaren. Teoretiskt kan det därför vara mer strategiskt gångbart att genomföra en policyförändring under en ny partiledare för att minimera risken att tappa legitimitet. En ny partiledare är i detta sammanhang en kommunikativ signal på att förändring är att vänta.

Ovan nämnda resonemang är dock beroende av varje enskilt partis interna organisationsstruktur. Om partiet generellt kan betraktas internt decentraliserat minskar möjligheterna för en partitopp att på egen hand genomföra en förändring (Schumacher & Giger, 2018). Därför är effekten av en direkt policyinverkan från en partiledare i hög utsträckning beroende på sammanhang. En minskad direkt effekt kan härledas till en mer decentraliserad partiorganisation. Ju färre aktörer som är med i beslutandemakten desto fler förändringar i partiets policyposition påvisar tidigare empiri (Meyer, 2010; Schumacher & Giger, 2018).

Indirekt effekt

Utöver den direkta effekten finns också en potentiell indirekt effekt som snarare bygger på orsaken till partiledarskiftet som incitament till förändring av policy. Det vill säga att någonting sker i eller utanför partiet som gör policyförändringar mer sannolika. Partiledaren utgör i detta sammanhang en symbol för den nya policyn och är inte som individ drivande till att en förändring sker. Harmel och Jandas (1994:283) ”Integrated Party Change Theory” (vidare förkortad IPCT) menar att partier i grunden är ovilliga till förändring. Därmed måste en orsak till varför partiet förändras föranleda partiförändringen. Tidigare litteratur uppmärksammar i detta sammanhang främst två sådana orsaker. Den första är hierarkisk förändring av interna fraktioner (som hädanefter skrivs som grupperingar) (se exempelvis Harmel, Heo, Tan & Janda, 1995;

Harmel & Tan, 2003; Budge, Ezrow & McDonald, 2010). Den andra är negativ valutgång (se exempelvis Schumacher, Van de Wardt, Vis och Klitgaard, 2015).

Interna grupperingsskiften innebär att en grupp som företräder en viss förändring får makt att genomföra denna på bekostnad av någon annan grupps agenda (Harmel m.fl., 1995). Grupperingsskiften kan infalla tillsammans med partiledarskiften vilket gör de svåra att sära. Illustrativt är att ett grupperingsskifte kan bidra till större partiförändringar om de sammanfaller tillsammans med partiledarskiften (Harmel & Janda, 2003).

Vad gäller valnederlag kan det utgöra en grund till förändring, i enlighet med IPCTs (Harmel & Janda, 1994) resonemang om partiers ovilja till orsakslös förändring. Valnederlag kan i sammanhanget betraktas som en rimlig orsak till varför ett parti bör vilja genomgå en förändring för att i nästa val tilltala en större del av valmanskåren. En ny partiledare kan fungera som en yttre symbol för denna förändring. Samma partiledare kan, i likhet med resonemangen kring direkt effekt, riskera att förlora trovärdighet om denne gör utgör en röst för en ny politisk inriktning (Fernandez-Vazquez & Somer-Topcu, 2019). En ny politisk inriktning kan därför bidra till ökad trovärdighet om den leds av en ny företrädare. Det är i detta sammanhang inte partiledaren som individ som driver förändringen utan snarare en händelse som bidrar till att partiet vill marknadsföra en ny policyinriktning genom ett nytt ledarskap. Skillnaden mellan direkt och indirekt effekt på policyförändring beror därmed på *varför* förändringen sker.

Partiledarskiftens empiriska policyeffekt

Det finns identifierade tre studier som undersökt sambandet mellan partiledarskiften och policyförändringar. Två av dem landar i en slutsats som motsäger en sådan effekt, snarare tycks benägenheten till policyförändring vara *mindre* då ett partiledarskifte föranleder policyskrivningen (Meyer, 2010; Fernandez-Vazquez & Somer-Topcu, 2019). Gällande den tredje studien motsätter den inte att vissa partiledarskiften medför en förändring i vissa fall (Harmel m.fl., 2008). Dock tycks det inte finnas något generellt samband. Harmel m.fl. undersöker även hur stor partiförändringen generellt är då ett partiledarskifte sker under kontroll för tidigare negativt valresultat. Inte heller här återfinns en effekt på partiförändring utan snarare är benägenheten till förändring *mindre* då ett partiledarskifte sker under kontroll för negativt valresultat. Ett resultat författarna inte kan förklara.

Vidare visar tidigare empiri att sannolikheten till partiledarskiften ökar i oppositionsställning (Andrews & Jackman, 2018). Oppositionsställning gör också att partier med regeringsambitioner genomför fler policyförändringar (Schumacher m.fl., 2015). Detta är resultat som gemensamt ökar incitamenten till varför ett partiledarskifte i oppositionsställning kan vara strategiskt gångbart för att utgöra en röst för en ny

policyinriktning. Förändring i policy uppfattas dessutom mer korrekt av allmänheten då en ny partiledare förmedlar denna (Somer-Topcu 2016; Fernandez-Vazquez & Somer-Topcu, 2019).

Brister i tidigare empiri

Av de tre tidigare studier som undersökt sambandet mellan partiledarskifte och policyförändringar är det en som kontrollerat för tidigare negativa valresultat. Den studien slår dock samman både politisk position och organisationsmässiga angelägenheter till samma variabel genom att undersöka partiförändring (Harmel m.fl., 2008). Hur effekten på policyförändring ser ut efter ett partiledarskifte och under kontroll för negativt valresultat förklaras inte explicit i studien.

Två (av de tre tidigare studierna) har inte uppmärksammat tidigare negativt valresultat (Meyer, 2010; Fernandez-Vazquez, 2019) som eventuell orsak till partiledarskiften och policyförändringar. Den tredje studien särskiljer inte policyförändringar från generella partiförändringar (Harmel m.fl., 2008). Därför vet vi inte utifrån tidigare litteratur hur sambandet mellan partiledarskiften och policyförändringar ser ut då vi testar för orsaker till varför ett partiledarskifte sker. Som tidigare empiri har uppmärksammat ökar sannolikheten till partiledarskifte när ett parti befinner sig i opposition (Andrews & Jackman, 2008). För partier med regeringsambitioner ökar sannolikheten till policyförändring när partiet befinner sig i opposition (Schumacher m.fl., 2015). Parlamentarisk ställning ser därför ut att spela roll för sannolikheten både till partiledarskiften och policyförändringar. Dessutom är medborgarnas uppfattning av partiets policyposition mer samstämmig med partiets egentliga policyposition då partiet befinner sig i oppositionsställning och en ny partiledare förmedlar denna förändring (Fernandez-Vazquez & Somer-Topcu, 2019). Medborgarna förstår därmed den nya policyinriktningen i högre utsträckning när förändringen letts av en ny partiledare och partiet inte befinner sig i regering. Incitamenten till en effekt av partiledarskiften på policyförändring tycks därmed vara större då ett valnederlag föranlett partiledarskiftet. En slutsats som går emot vad tidigare resultat som kartlägger relationen mellan partiledarskiften och policyförändringar har fått fram (Harmel m.fl., 2008; Meyer, 2010; Fernandez-Vazquez & Somer-Topcu, 2019). Å ena sidan verkar partiledarskiften ha en effekt på policyförändringar. Å andra sidan tycks denna effekt ej existera. En förklaring kan vara att de tre identifierade studierna inte testat valnederlag som *orsak* till partiledarskiften och deras gemensamma effekt på policyförändring.

Hypoteser & sambandet i teorin

Nedan presenteras resonemang till varför ett samband mellan partiledarskiften och policyförändringar kan vara aktuellt. Hypoteserna grundar sig i den direkta såväl som indirekta skäl till varför ett partiledarskifte kan utmynna i policyförändring.

För det första finns det teoretiska argument som menar på att partiledarens trovärdighet baseras på om denna ej byter policyinriktning (Fernandez-Vazquez & Somer-Topcu, 2019). En policyförändring är därmed mer strategiskt gångbart då den leds av en ny företrädare. Om partiledaren förknippas med partiets förda politik lär också denne i högre utsträckning ses som ansvarig för den politiska inriktningen. Ansvarsutkrävandet reduceras därmed till en person vilket också ökar trycket på partiledaren att tillfredsställa opinionen. Lägre partiidentifikation (McAllister, 2013), fler byten mellan partier i valmanskåren och lägre medlemsantal (Pedersen, 2010) är faktorer som pekar i riktning mot en mindre partiorganisation som i förlängningen kan bidra till en högre centralisering och toppstyrighet. Partistyrelsen kan få en större möjlighet att besluta om policyinriktning. Alla dessa faktorer pekar i riktning mot partiledarens direkta effekt på policypositionen. Dessa resonemang ger oss följande hypotes:

H1: Ett partiledarskifte ökar sannolikheten till policyförändring.

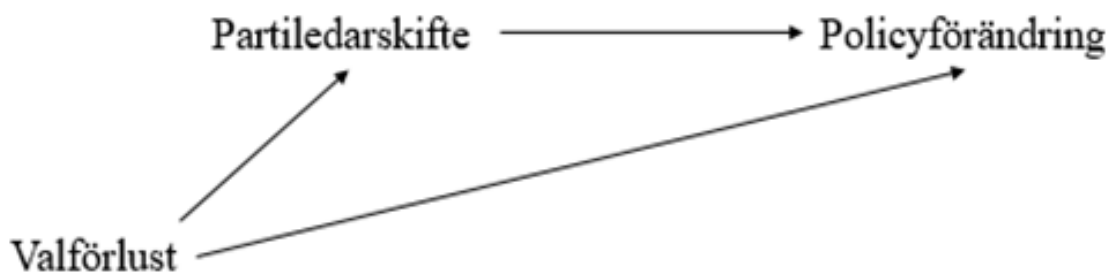
För det andra finns det skäl att tro att partiledarskiften har en indirekt effekt på policyförändring. Detta aktualiseras genom att kontrollera för orsaker till varför ett partiledarskifte sker. Tidigare litteratur på ämnet brister i detta avseende då de endast kartlägger sambandet mellan oberoende och beroende variabel (Meyer, 2010; Fernandez-Vazquez & Somer-Topcu, 2019) eller inte separerar politisk effekt med partiorganisatorisk effekt (Harmel m.fl., 2008). Valnederlag ökar incitamenten för både partiledarskiften (Andrews & Jackman, 2018) och policyförändring för partier med regeringsambition (Schumacher m.fl., 2015). Om ett partiledarskifte sker på grund av valnederlag lär därför incitamenten för policyförändringar öka då dessa två faktorer föranleder policyskrivningen. En metod som tidigare inte gjorts på samma sätt och som utmynnar i denna hypotes:

H2: Ett partiledarskifte ökar sannolikheten till policyförändring om ett valnederlag föranlett partiledarskiftet.

Det ska poängteras att även om H1 inte föranleddes av argument för en indirekt effekt av partiledarskiften kan ett resultat som överensstämmer hypotesen likväl innebära en indirekt effekt. Partiledares direkta effekt är svårare att kartlägga i en större komparativ undersökning. Detta är en metodologisk diskussion som fördjupas mer under nästa rubrik. Förenklat kan åtminstone ett resultat som tillfredsställer H1 men inte H2 indikera en mer direkt partiledareffekt och vice versa.

Samspelet mellan partiledarskiften och policyförändringar görs mer troligt då orsaken till partiledarskiftet är av medveten strategisk karaktär. Alla partiledarskiften kan i detta avseende inte betraktas som ekvivalenta. Om alla partiledarskiften mäts utifrån samma premisser riskerar undersökningen att missa relevanta resultat. Orsaker till varför ett partiledarskifte sker kan vara flera, däribland pension, kontraktsbestämmelser, skandalder, sjukdom eller dödsfall. Om dessa orsaker till varför en partiledare slutar på sin post och en ny tillträder bedöms enligt samma premisser som ett partiledarskifte som sker på grund av minskat partiförtroende kan undersökningen gå miste om relevant information och eventuellt dolda samband. Exempelvis kan det oundvikliga skiftet mellan Olof Palme och Ingvar Carlsson samt skiftet mellan Mona Sahlin och Håkan Juholt inte mätas på samma sätt i detta sammanhang. Denna studie kommer därför att fokusera på att separera valnederlag som orsak till partiledarskifte från andra orsaker för att tydliggöra om det finns något samband med policyförändring. Ett samband som tydliggörs i Figur 1.

Figur 1

Metod & data

Denna del inleds med en beskrivning av datasetet för denna undersökning och följs därefter av variablerna och deras operationaliseringar samt studiens design och dess genomförande. Slutligen presenteras eventuella metodologiska och validitetsproblem för denna studie.

Jag kommer genomföra en undersökning över 31 partier i sju olika länder – Sverige, Norge, Danmark, Nederländerna, Spanien, Tyskland och Storbritannien – i nationella val mellan åren 1979 och 2012. Detta är den information som finns att tillgå i datasetet jag har använt mig av och dess relativt breda kartläggning bidrar till att resultatet eventuellt går att generalisera till flera länder och partier inom liknande kontexter. Visserligen är samtliga undersökta länder en del av Västeuropa vilka gör dem relativt enhetliga ur en större internationell jämförelse men eventuellt kan resultatet åtminstone bidra till förhållandevis allmängiltiga slutsatser inom den kontext som dessa analysenheter verkar.

Datasetet är hämtat från Fernandez-Vazquez och Somer-Topcus (2019) artikel. Det material som undersöks är paneldata där partifixa effekter över de nationella val som finns med i undersökningen bearbetas. Detta betyder att varje parti mäts individuellt för varje val det varit med i (Mehmetoglu & Jakobsen, 2017). Det som undersöks är om partiledarskiftet orsakar en större förändring i policyposition mellan två val än då ett partiledarskifte inte föranleder. Variabler över partiledarskiftet och policyförändringar finns att tillgå i det befintliga datasetet. Detsamma gäller även valresultat till nationella val.

Tidigare tre empiriska undersökningar har inte testat valnederlag i interaktion med partiledarskiftet som orsak till policyförändringar (Harmel m.fl., 2008; Meyer, 2010; Fernandez-Vazquez & Somer-Topcu, 2019). I relation till den studie som kontrollerar partiledarskiftets effekt på partiförändring under kontroll för negativt valresultat (Harmel m.fl., 2008) återfinns även andra metodologiska och datamängdsskillnader gentemot denna studie. Bland annat operationaliseras negativ valutgång genom att observera partiernas egen sammanfattning av valet. Dessutom kartlägger studien färre antal partier i färre antal länder och framtill år 1990, vilket gör en uppdatering på ämnet aktuell.

Design och genomförande

Eftersom min undersökning genomför ett sambandstest genom hypotesprövning lämpar sig en statistisk design bäst som metod (Esaiasson, Gilljam, Oscarsson, Towns & Wängnerud, 2017).

Jag genomför en regressionsanalys (OLS) med paneldata vilken bevakar varje enskilt parti över de val som detta har varit delaktigt i. Jag har i regressionen också inkluderat partifixa effekter. Detta med funktionen att undersöka förändringar för varje enskilt parti individuellt över tid, det vill säga för varje val som det har varit delaktigt i. Antalet kartlagda val skiljer sig mellan partier vilket gör detta mer betydelsefullt. En annan funktion med att testa för partifixa effekter är att kontrollera för fall som inte ändras över tid och därmed minska sannolikheten till spuriösa samband. Partier klustras dessutom ihop för att tydliggöra standardavvikelse från de olika grupperna av partier snarare än för varje enskilt val som partiet finns bevakat. Detta med syftet att öka sanningshalten i signifikansnivån (Mehmetoglu & Jakobsen, 2017).

Operationaliseringar

Tabell 1 – beskrivning av oberoende, beroende och interaktionsvariabler.

	Antal fall	Medelvärde	Standardavvikelse
<i>Partiledarskifte</i>	224	0.39	0.49
<i>Policyförändring</i>	184	9.97	9.34
<i>Valnederlag</i>	157	0.54	0.50
<i>Fyra procentenheters valnederlag</i>	157	0.18	0.38
<i>Oppositionsförflyttning</i>	193	0.14	0.35

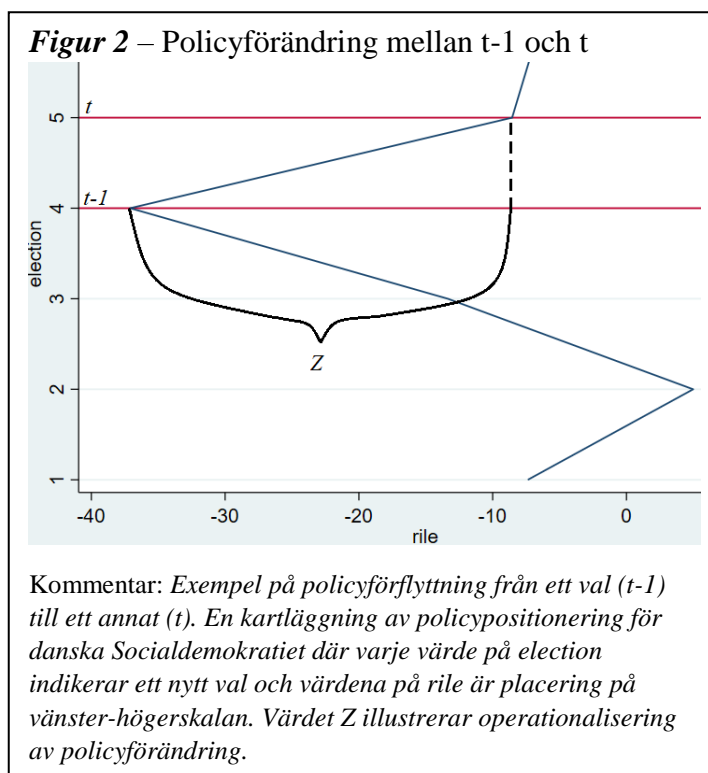
Kommentar: Värden för medelvärde och standardavvikelse är avrundade till två decimaler.

I Tabell 1 presenteras de variabler som inkluderas i undersökningen exklusive de två ytterligare kontrollvariablerna som redogörs för nedan. Oberoende variabel partiledarskifte operationaliseras genom en dummyvariabel (Teorell & Svensson, 2007). Varje partiledarskifte som infaller mellan valet t-1 och t tillskrivs värdet 1 medan övriga får värdet 0. Valet t är samma sak som det specifika nationella val som undersöks vid en specifik mätning medan val t-1 är det valet som skedde innan detta. Valet t ändras alltså beroende på vilket val som undersöks. Att medelvärdet för partiledarskiften, som beskrivs i Tabell 1, är 0.39 betyder helt enkelt att 39 procent av de undersökta valen för varje parti föranleddes av ett partiledarskifte. Policyförändring operationaliseras som skillnad i *policyposition* från ett val till ett annat. Värdena sträcker sig mellan -100 (maximalt vänster) och 100 (maximalt höger) och är baserade på en kodning utifrån valmanifest. Denna kodning härstammar från Manifesto Projects dataset (Volkens, Krause, Lehmann, Matthieß, Merz, Regel & Weißels, 2019)². Men eftersom den beroende variabeln i denna undersökning implicerar *förändring* översätts värdena som kommer redovisas i resultatets koefficienter som absoluta förändringsvärden. Det vill

² Datasetet jag har använt mig av är hämtat från Fernandez-Vazquez och Somer-Topcus (2019) studie som i sin tur hänvisar till Manifesto Project. Referensen till Manifesto Projects dataset som görs i denna studie är en direkt referens till datasetet för 2019 års version.

säga att koefficienternas värden är summan av positionsförflyttning mellan val $t-1$ och t . Detta är samma värde som Z som framförs i exemplet över danska Socialdemokratiet i Figur 2. Medelförändringen på denna 200-gradiga skala för varje parti och val är 9.97 nivåer, som kan utläsas i Tabell 1.

Standardavvikelsen är i detta fall relativt hög (9.34). En potentiell förklaring till detta kan vara att det finns några fall av förändring som är klart större än de flesta andra. Exempelvis förändrades danska Konservative Folkeparti 65.24 nivåer på denna skala vid det nationella valet 2011. Utan detta fall ändras standardavvikelsen på policyförändringsvariabeln istället till 8.42.

Samtliga använda variabler är hämtade från datasetet som återfinns i Fernandez-Vazquez och Somer-Topcus (2019) artikel. Variablerna policyposition, partinumrering och andel röster är i sin tur hämtade från Manifesto Project (Volkens m.fl., 2019). En del variabler är skapade för att överensstämna med syftet. Bland annat genom att göra policyposition till ett förändringsvärde mellan val $t-1$ och t . Men dessa variabler är baserade på en bearbetning av de befintliga datasetet från Fernandez-Vazquez och Somer-Topcus (2019) artikel.

Kontrollvariablerna för denna undersökning består av förändring över tid och röstandel från val $t-1$ för varje parti. Kontrollen för år sker för att se om det finns någon generell trend för effekt av partiledarskiftet över tid. McAllister (2013), som visserligen uppmärksammar partiledares roll externt, poängterar en lägre partiidentifikation bland väljare, mindre partiorganisation och väljares partiledarkriterier som i högre utsträckning förknippas med partiledarens personlighet som samhällsliga trender. Kontroll för tid testas om incitamenten för om ökad extern roll över tid är överförbar till internt större effekt på policyinriktning. Röstandelen i föregående val ($t-1$) är en indikation på partiets storlek. Detta kan eventuellt säga någonting om hur partier värderar en valutgång. Underlaget för förändring är troligtvis större vid en oppositionsställning om partiet har som huvudsakligt mål att sitta i regering. Något som stärks av tidigare empiri (Schumacher m.fl., 2015). Om partiet är relativt litet kan potentiellt procentuell röstandelssänkning vara mer utslagsgivande. Dock betyder en

sänkning av andelen röster trots allt i regel mindre antal mandat i parlamentet och därmed mindre inflytande hos de beslutande utskotten samt vid röstning i kammaren bland annat. Därför kan röstandelssänkning eventuellt vara kännbar även för större partier trots innehavd regeringsposition. Diskussioner om att partiers ambitioner kan skiljas har sin grund i IPCT och diskussionen om att partier förändras mer eller mindre beroende på hur faktorer går emot deras ”primärmål” (min översättning) (Harmel & Janda, 1994:272-273,281). Om primärmålet är regeringsmakt och partiet hamnar i opposition ökar sannolikheten till förändring.

Interaktionsvariabeln valutgång mäter tre olika typer av valnederlag. Samtliga operationaliseras genom en dummyvariabel där de två första kartlägger om partiet har erfarit en procentuell röstandelssänkning från val t-2 till val t-1 (vilka föranleder policydokumentet för det bevakade valet t). Den ena variabeln utgår från en röstandelssänkning i sig medan den andra behandlar sänkning på fyra procentenheter eller mer. Den senare tros vara mer utslagsgivande då den bidrar till en mer drastisk förändring av tidigare valresultat och därmed en större orsak till ökad förändringsbenägenhet. Den tredje variabeln kring negativ valutgång handlar om huruvida partiet har gått från regerings- till oppositionsparti mellan val t-2 och t-1. Variabeln får värdet 0 ifall ett parti har gått från opposition till regering eller om partiet stannat i opposition mellan de två valen. Värdet 1 återfinns endast om partiet gått från regerings- till oppositionsställning. En röstandelssänkning, fyra procentenheters röstandelssänkning och oppositionsställning återfinns i 54, 18 respektive 14 procent av fallen, vilket återges i Tabell 1.

Huvudsakliga metodologiska problem

Alla partier i varje land utgör inte en del av datasetet. Exempelvis är varken Miljöpartiet eller Sverigedemokraterna med från Sverige eller bland annat Cuidanos och Podemos från Spanien. Dessutom saknas en komplett kartläggning av samtliga länderna under hela perioden. De tyska valen finns till exempel med i datasetet från och med valet 1998. Några partier och länder saknas det därmed information om för vissa val.

Att basera policyförändring utifrån huvudsaklig förflyttning i en vänster- högerskala samt genom kodning av valmanifest har i huvudsak tre eventuella validitetsproblem, det vill säga eventuell skillnad i det teoretiska begreppet gentemot dess operationaliseringar (Esaiasson m.fl., 2017). För det första kan en förändring åt ena hållet i en viss sakfråga och en förändring åt andra hållet i en annan utmynna i netto noll i sammanlagd positionsförändring. Ett alternativ hade kunnat vara att undersöka förändringar i specifika sakfrågor, likt Schumacher och Giger (2018). Detta är dock den enda av de identifierade artiklarna som uttryckligen presenterar en sådan operationalisering. För det andra kan det vara ett validitetsproblem att fastslå en korrekt tolkning av ideologisk position genom kodning av policydokument. Att dela upp valmanifest i kvasi-meningar

för att ur varje urklipp kunna precisera en ideologisk position kan vara svårt, vilket poängteras av Klingemann, Volkens, Bara, Budge och McDonald (2006). Det kan exempelvis finnas tendenser inom samma mening som pekar i olika riktning eller att det helt enkelt inte går att härleda uttalandet till en specifik ideologisk position, menar de. För det tredje kan det finnas eventuellt tidsmässiga problem med att koda valmanifest kopplat till föranlett partiledarskifte. Om ett partiledarskifte sker under samma mandatperiod som valmanifestet skrevs finns det en sannolikhet att positionerna som återfinns i detta dokument lades fram redan innan partiledarskiftet skedde. Partiledarskiftet skulle därmed kunna utmynna i faktisk politisk förändring som inte kan kodas i valmanifestet. Dessa eventuella brister har tagits i beaktning vid val av operationalisering av policyposition. Jag har dock valt att använda mig av Manifesto Projects (Volkens m.fl., 2019) material genom Fernandez-Vazquez och Somer-Topcus (2019) dataset på grund av dess vedertagna inomvetenskapliga ställning. En stor del av hänvisad litteratur har använt sig av denna valmanifestkodning för att klargöra policyposition, vilket gör resultatet för denna undersökning mer jämförbar med hänvisad litteratur. Dessutom innefattas flertalet länder och år i materialet vilket underlättar arbetet med en komparativ undersökning med generaliserande anspråk.

Att valmanifest i sin tur kan översättas till direkt förd politik kan också ifrågasättas. Dock är det ett externt såväl som internt styrdokument (Däubler, 2012) som tydliggör policypositionen inför den kommande mandatperioden. Budge (1994:450) beskriver valmanifest som: "...the only statement of policy issued authoritatively on behalf of the whole party." Jag motiverar därmed valet att analysera valmanifest dels utifrån dess vedertagna och praktiskt applicerbara dataset samt på grund av dess tydliggörande av väntad policy inför kommande mandatperiod.

Ett annat eventuellt problem riktar sig mot mängden analysenheter. Analysenheterna för studien är partier och dessa tillsammans med antalet identifierade val har det undersökta datasetet sammantaget 224 analysenheter. Vid en analys av förändring i valresultat mellan val t-2 och t-1 reduceras dessa till 152 analysenheter eftersom de två inledande valen med nödvändighet måste exkluderas från undersökningen. Ett parti utesluts dessutom helt från interaktionen med valnederlag då det endast finns två bevakade val på detta. Eftersom analysenheterna är förhållandevis få riskerar små förändringar att få ett otillfredsställande signifikansvärde (Esaiasson m.fl., 2017). Å andra sidan är det befintliga datasetet positivt ur generaliseringssynpunkt eftersom det rymmer sju länder, 31 partier och flertalet val för vardera partiet. Det vill säga att även om mängden analysenheter gör att mindre skillnader kan bidra till otillfredsställande signifikansvärde – en aspekt som måste tas i beaktning vid resultatanalysen – underlättar spridningen av analysenheter generaliseringsanspråken.

Den andra orsaken till varför vissa variabler utelämnats är på grund av brist på data. I såväl litteraturöversikt som teoridel presenterades grupperingsskifte som en händelse

som potentiellt orsakar både partiledarskiften och som i sin tur skulle kunna öka sannolikheten till en efterföljande policyförändring. Grupperingsskiften kan eventuellt vara svåra att skilja från partiledarskiften. Detta gör att ett resultat som visar på ett samband mellan partiledarskiften och policyförändringar existerar riskerar att vara till viss del spuriöst då grupperingsskiftet kan utgöra orsak till varför partiledarskiftet skedde. Grupperingsförändring är dock oerhört svårt att kartlägga och identifierade datasetet på ämnet har antingen en dålig överensstämmelse i tid gentemot denna undersöknings material, få analysenheter eller helt enkelt en brist på konsekvent insamlad data på ämnet. På grund av svårigheter att få tillgång till alla eventuellt delaktiga faktorer kan inte resultatet av min uppsats betraktas som slutordet för denna frågeställning. Snarare som ett riktmärke och resultat från vilket kommande undersökningar kan ta sin utgångspunkt. Ett alternativt tillvägagångssätt hade kunnat vara att spåra faktorer som ledde till ett specifikt policyutfall. Dock riskerar en sådan kartläggning att ha svårigheter att hålla isär de oberoende variablerna från varandra. Bille (1997) sammanfattar:

“Most of the aspects of party change and why parties change remain in the dark” (Bille, 1997:389).

Att ta reda på samtliga faktorer som kan bidra till en partiförändring kan därmed vara svårt. Därför kommer inte denna uppsats att kartlägga interna organisationsmässiga faktorer, såsom organisationsstruktur respektive förändring i dominerande grupp på grund av svårighet att hitta ett sådant material för samtliga analysenheter.

Eventuellt skulle också relativt avstånd till andra partier kunna vara en faktor som ökar förändringsbenägenheten för ett parti. Om ett annat parti får i valmässig framgång finns det en sannolikhet att andra partier svarar på denna förändring (Harmel & Svåsand, 1997), vilket i så fall kan peka på ett spuriöst samband av resultatet. Detta är inte heller något som tas med i regressionsanalyserna på grund av skiftande antal kartlagda partier och val för de olika länderna. Att jämföra generell förändring för samtliga partier per land är svårt då inte alla partier inkluderas. Detta är snarare en aspekt som deskriptivt presenteras i diskussionen.

Resultat

Nedan presenteras resultaten för H1 och H2. Jag kommer att inleda med att undersöka hur valnederlag påverkar partiledarskiften vilket sedan utmynnar i resultatet av H2.

Därför presenteras resultaten för hypoteserna omvänt gentemot dess numeriska ordning.

Tabell 2 – Effekt av valnederlag på partiledarskifte.

	(1) Ledarskifte	(2) Ledarskifte	(3) Ledarskifte
1.Valnederlag	0.220* (3.23)		
1.Valnederlag 4procentenher		0.284* (2.68)	
1.Opposition			0.0582 (0.48)
_cons	0.289* (7.83)	0.357* (18.87)	0.386* (22.55)
<i>Partifixa effekter</i>	Ja	Ja	Ja
<i>N</i>	157	157	193
<i>R²</i>	0.048	0.051	0.002

t statistik inom parentes

+ $p < 0.10$, * $p < 0.05$

Kommentar: Effekten på partiledarskifte av ett valnederlag genom (1) procentuell röstandelssänkning mellan val t-2 och t-1, (2) fyra procentenheters röstandelssänkning mellan val t-2 och t-1 samt (3) övergång från oppositionell- till regeringsställning mellan mandatperioderna som föranledde t-1 och t. Inkluderat partifixa effekter över undersökta val.

Valnederlag och partiledarskiften tycks ha ett samband. I synnerhet då sänkningen i andelen röster är fyra procentenheter eller större. Detta görs tydligt i Tabell 2. Då en sänkning med fyra procentenheter från val t-2 till t-1 sker ökar sannolikheten till ett partiledarskifte med 28.4 procentenheter. Denna korrelation är även signifikant under fem procent. Ett liknande mönster tycks dock inte finnas i en förflyttning från regerings- till oppositionsparti, vilket inte heller uppvisar statistisk signifikans.

Valnederlagsfaktorn testas som interaktion till det undersökta sambandet mellan partiledarskiften och policyförändringar. Detta för att tydliggöra valnederlag och partiledarskiften i en sammanslagen faktor som orsak till policyförändringar. Dessa presenteras nedan i Tabell 3.

Tabell 3 – Effekt av partiledarskifte och valnederlag på

	(1) Policyförändring	(2) Policyförändring	(3) Policyförändring
1.Ledarskifte	3.404 (0.92)	0.423 (0.22)	-0.0786 (-0.05)
1.Valnederlag	2.425 (1.06)		
1.Ledarskifte# 1.Valnederlag	-6.521 (-1.30)		
Storlek t-1	-0.160 (-0.98)	-0.0500 (-0.37)	-0.223* (-2.14)
År	-0.116 (-1.25)	-0.113 (-1.21)	-0.0442 (-0.54)
1.Valnederlag 4procentenheter		8.560* (2.27)	
1.Ledarskifte# 1.Valnederlag 4procentenheter		-8.766 (-1.65)	
1.Opposition			3.622 (1.31)
1.Ledarskifte# 1.Opposition			-4.860 (-1.29)
_cons	244.0 (1.30)	237.6 (1.26)	102.9 (0.63)
<i>Partifixa effekter</i>	Ja	Ja	Ja
<i>N</i>	152	152	184
<i>R²</i>	0.037	0.047	0.024

t statistik inom parentes

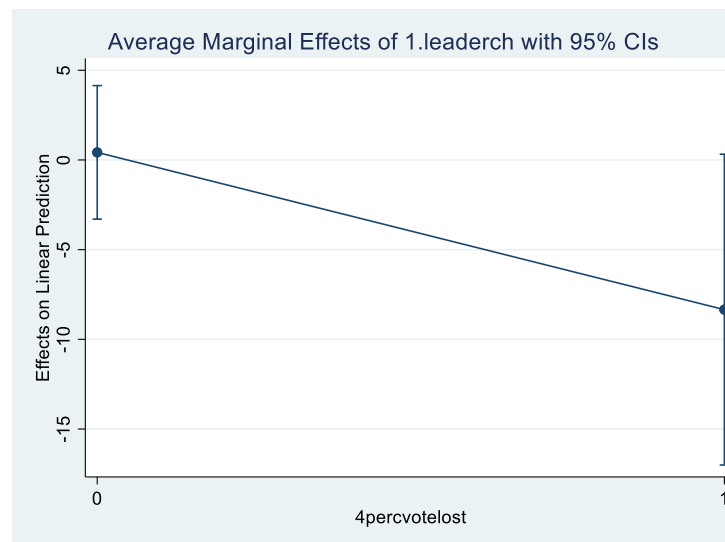
+ $p < 0.10$, * $p < 0.05$

Kommentar: Effekt på policyförändring genom interaktion mellan partiledarskifte och (1) procentuell röstandelssänkning mellan val t-2 och t-1, (2) fyra procentenheters röstandelssänkning mellan val t-2 och t-1 samt (3) övergång från oppositions- till regeringsställning mellan mandatperioderna som föranledde t-1 och t. Presentation sker över partiledarskifte och valnederlag enskilt då en andra variabelns är 0 och sedan i en interaktion mellan de båda. Inkluderat partifixa effekter över undersökta val.

Det tycks inte finnas någon effekt på policyförändring då valnederlag tillsammans med partiledarskifte föranleder. Samtliga koefficienter är negativa då partiledarskiften tillsammans med röstandelssänkning (-6.521), röstandelssänkning med minst fyra procentenheter (-8.766) respektive opposition (-3.622) testas. Varje värde indikerar förändringen i den tvåhundra gradiga policypositionsskalan då valnederlag tillsammans med partiledarskifte *inte* sker. Nettoförändringen då en röstandelssänkning med minst fyra procentenheter tillsammans med ett partiledarskifte *inte* sker är alltså 8.766 nivåer större än då de sker. Signifikansvärdet för interaktionerna är dock inte helt tillfredsställande. Detta gör att vi inte kan förkasta H2 om att en policyförändring sker efter ett valnederlag tillsammans med partiledarskifte. Signifikansvärdet för interaktionen mellan partiledarskifte och fyra procentenheters valandelssänkning är dock nästan tillfredsställande för tioprocentnivån (P-värde = 0.109). Både partiledarskifte och valnederlag tycks ha en effekt då den andra har värdet 0, förutom då oppositionsvariabeln har värdet 0. I detta fall är koefficienten för partiledarskifte på policyförändring -0.0786. Då värdet är 0 på röstandelssänkning och röstandelssänkning för minst fyra procentenheter är partiledarskiftets effekt på policyförändring 3.404 respektive 0.423. Detta innebär att då en röstandelssänkning *inte* sker utan endast partiledarskifte ändras policypositionen 3.404 respektive 0.423 nivåer. Som illustration för den negativa effekten på policyförändring genom en interaktion mellan partiledarskifte och fyraprocentig röstandelssänkning och policyförändringen på 0.423 nivåer av ett partiledarskifte

då värdet på fyraprocentenheters röstandelssänkning är 0 återges det i Figur 3. Effekten av ett partiledarskifte då en fyraprocentig röstandelssänkning inte skett tycks vara marginell. Förändringsbenägenheten av policyposition ser ut att vara negativ då partiledarskiften mäts i interaktion med fyraprocentig röstandelssänkning. Resultat för effektskillnader i samtliga interaktioner och då interaktionsvariabelns värde är 0 återfinns i Appendix.

Figur 3 – Effektskillnad på policy av partiledarskifte då värdet på fyraprocentig röstandelssänkning är 0 och i interaktion med denna

Kommentar: Y-axelns värden indikerar absolut policyförändring. X-axeln är bivariat där 0 indikerar partiledarskifte där värdet på fyra procentenheters röstsänkning är 0 och 1 indikerar en interaktion mellan partiledarskifte och fyraprocentigt valnederlag.

Vad gäller kontrollvariablerna år och andelen röster i val t-1 återfinns ingen tydlig effekt av dessa. Effekten av partiledarskiften i interaktion med valnederlag minskar marginellt över tid. Under kontroll för storlek i val t-1 tycks inte större partier förändras mer då de utgör kontroll för interaktionseffekten mellan partiledarskiften och valnederlag på policyförändring. Ingen av kontrollvariablerna är statistiskt signifikanta, vilket gör att vi inte kan avfärda det förväntade resultat som skrevs i avsnitten ovan.

Ovan redovisade resultat motsäger H2. Vad beträffar hypotes 1 som inte tog hänsyn till valresultat som interaktionsfaktor utan endast ett samband mellan oberoende och beroende variabel presenteras denna i Tabell 4.

Tabell 4 – Effekt av partiledarskifte på policyförändring inklusive kontrollvariabler.

	(1)	(2)	(3)
	Policyförändring	Policyförändring	Policyförändring
1.Ledarskifte	-0.639 (-0.50)	-0.615 (-0.47)	-0.940 (-0.75)
År		-0.0159 (-0.19)	
Storlek t-1			-0.211* (-2.11)
_cons	10.23* (19.79)	41.94 (0.25)	14.72* (7.20)
<i>Partifixa effekter</i>	Ja	Ja	Ja
<i>N</i>	184	184	184
<i>R²</i>	0.001	0.001	0.013

t statistik inom parentes

+ $p < 0.10$, * $p < 0.05$

Kommentar: Effekt på policyförändring genom partiledarskifte under kontroll av år och valresultat i val t-1.

Tydligt i detta fall är att partiledarskiften inte tycks ha ett en effekt på policyförändring. Utan kontroll för år eller storlek är nettoförändringen på policyposition 0.639 nivåer då partiledarskiften inte sker. Då ett partiledarskifte sker minskar förändringsbenägenheten i det kommande valet. Dock inte till lika stor grad som i interaktion med valnederlag. Kontrollvariablerna år ser inte heller ut att ha en förväntad effekt på policyförändring. Då effekten av år på policyförändring testas tycks det inte finnas någon ökande effekt över tid, snarare svagt minskande (-0.0159 nivåer mindre förändring för varje år). Det ska här betonas att resultatet inte är statistiskt signifikant för detta värde. Vad gäller kontrollen för storlek i val t-1 minskar en högre andel röster i föregående val förändringsbenägenheten av ett partis policyposition. Detta tycks även avspeglas då storlek i val t-1 utgör kontrollvariabel för sambandet mellan partiledarskiften och policyförändringar genom en minskad partiledareffekt från -0.639 till -0.94. Det negativa sambandet av koefficienten mellan oberoende och beroende variabel ökar i

lutning då det kontrolleras för storlek i val t-1. Dock är skillnaden i policyförändring relativt liten med netto 0.301 nivåers mindre förändring av policyposition då partiledarskiftet *inte* sker under kontroll för storlek i val t-1.

R²-värdet för samtliga regressionsanalyser i Tabell 2, 3 och 4 är relativt otillfredsställande för samtliga värden, vare sig beroende variabel är partiledarskiftet (Tabell 2) eller policyförändringar (Tabell 3 och 4). Detta innebär att en stor del av analysenheterna avviker från regressionslinjen (Esaiasson m.fl., 2017).

Diskussion

Med resultatet i åtanke följer nedan en diskussion över hur det ska värderas och potentiella förklaringar till varför det tycks gå emot mina hypoteser. Därefter följer förslag på framtida forskning och slutligen en slutsats som bland annat uppmärksammar resultatets samhällseliga relevans och svarar på frågeställningen som ställdes i introduktionen.

Vad som är något svårtolkat utifrån resultatet är att trots att sannolikheten till ett partiledskifte ser ut att öka efter ett valnederlag finns det inget statistiskt samband mellan partiledarskiften i interaktion med valnederlag och policyförändring. Snarare tvärtom och därmed i motsats till mina två hypoteser. Ett resultat som vidare indikerar en samstämmighet med tidigare resultat inom fältet (Harmel m.fl., 2008; Meyer, 2010 & Fernandez-Vazquez & Somer-Topcu, 2019). Vad gäller partiledarskiftets effekt på policyförändringar utan interaktion är resultatet mer tvetydigt. Resultatet som återfinns i Tabell 4 indikerar ett negativt samband mellan partiledarskiften och policyförändringar. Vad gäller partiledarskiftets effekt på policyförändring då de röstandelssänkning, röstandelssänkning med minst fyra procentenheter och oppositionsställning *inte* sker varierar (3.4, 0.42 respektive -0.08 nivåers policypositionsförflyttning). Sambandet mellan partiledarskiften och policyförändring då röstandelssänkning inte har skett tycks alltså vara större vid en analys av resultaten i Tabell 3. Valnederlag tycks också öka sannolikheten till förändringar då ett partiledarskifte *inte* sker. Störst – och dessutom statistiskt signifikant – är detta för fyra procentenheters röstandelssänkning. Att valnederlag skulle ha en effekt på policyförändringar var förväntat men att effekten tycks vara mindre då det sker tillsammans med partiledarskiften går emot hypoteserna för denna uppsats. De negativa effekterna av interaktionen mellan partiledarskiften och valnederlag på policyförändringar är dessutom relativt stora gentemot hur förändringen av policyposition ser ut i övriga koefficienter i Tabell 3 och 4.

Vad gäller kontrollen för år och storlek i val t-1 tycks det inte finnas någon ökad effekt över tid, snarare tvärtom. Vad gäller röstandelen i föregående val tycks förändringsbenägenheten för större partier vara lägre. En minskning i storlek i val t-1 ökar policyförändringen med 0.211 nivåer. En möjlig förklaring till detta kan vara att nästan 75 procent av partierna i genomsnitt hade mindre än 30 procentenheters röstandel i de bevakade valen. Majoriteten av partierna kanske inte hade regeringsställning som primärmål (Harmel & Janda, 1994) och därmed förändras de mindre partierna i högre utsträckning då en röstandelssänkning tillsammans med partiledarskiften testas för. Vad gäller en analys i förhållande till partiets primärmål är dock resultatet om en ökad sannolikhet till förändring för mindre partier då de befinner sig i oppositionsställning mindre förklarligt. Dessa resultat återfinns i Tabell 3.

En fråga som måste utrönas grundligt utifrån resultaten är varför de framresonerade hypoteserna tycks vara felaktiga? Denna fråga behöver delas upp i två svar. Den ena handlar om eventuellt metodologiska problem som eventuellt kan vidhålla hypoteserna som fortsatt möjliga. Den andra handlar om vad som skulle kunna ligga till grund för varför partiledarskiftet inte tycks utmynna i en reell policyförändringseffekt.

En möjlig förklaring till varför denna undersöknings resultat inte motsvarade hypoteserna kan handla om partiledares fördröjda effekt. Att en partiledare ska sätta sin prägel på partiets politiska inriktning behöver inte med nödvändighet ske direkt efter att denne tillträder utan snarare successivt. Meyer (2010) presenterar resultat som understryker detta fenomen, nämligen att policypositionen generellt förändras en bit in i partiledarskapet. Ur detta perspektiv återfinns en partiledareffekt men denna täcks inte genom min operationalisering.

Variationen då ett partiledarskifte infaller i förhållande till valet t skiljer sig också bland de undersökta fallen. Av de partiledarskiftet som skett under mandatperioden som föranlett valet t pendlar antalet dagar på posten mellan som mest 1612 och som minst 45. En del av de nytillsatta partiledarna riskerar därför att inte varit inblandade då valmanifestet nedtecknades och därför omfattas ett potentiellt tidsmässigt problem i att undersöka partiledarens effekt på detta dokument.

Eventuellt kan också operationaliseringen av policyposition vara bristfällig vad gäller policyförändring inom specifika sakpolitiska områden. Tidigare litteratur har kritiserat min typ av operationalisering då förändring inom specifika politiska områden inte bearbetas i undersökningen (Schumacher & Giger, 2018). Därmed kan eventuellt ett partiledarskifte, samt ett partiledarskifte i interaktion med valnederlag, fortsatt öka incitamenten för förändring inom vissa sakpolitiska områden.

Antalet analysenheter utgör också ett eventuellt problem som bör understrykas. Följden blir att för långtgående slutsatser inte kan dras eller att hypotesen inte kan förkastas helt. Detta kan ha sin grund i det relativt lilla antalet analysenheter som minskar sannolikheten att utröna små förändringar (Esaiasson m.fl., 2017) på policyförändringsvariabeln.

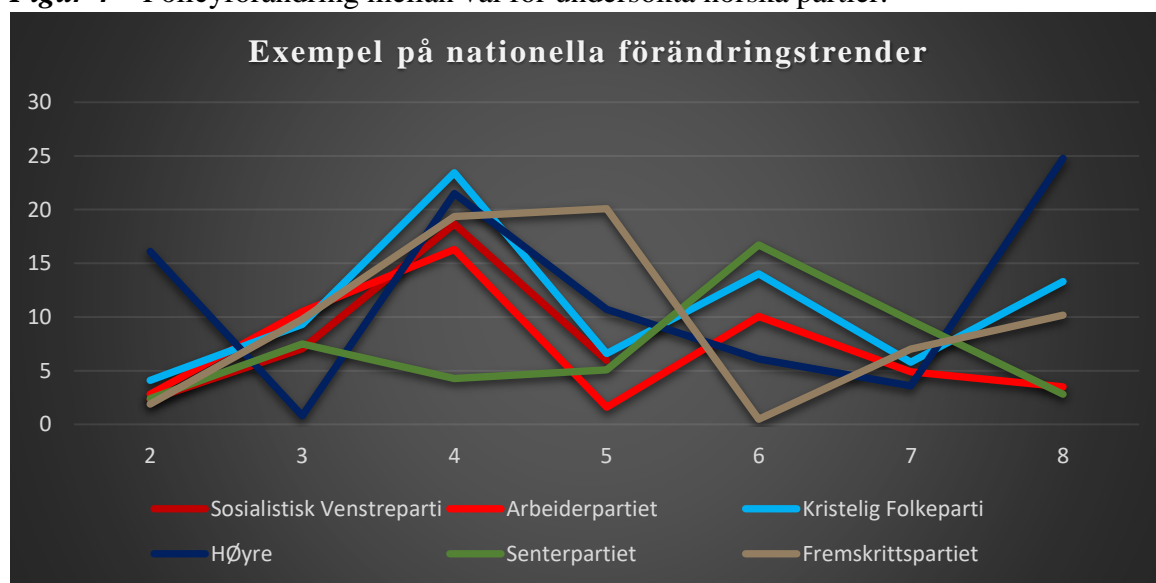
De eventuella problem som lyfts ovan, bortsett från operationaliseringen av policyposition, berör i huvudsak partiledarskiftets direkta påverkan av policyförändringar. En minskad sannolikhet till policyförändringar då det testas genom en interaktion mellan partiledarskiftet och negativ valutgång är fortfarande relativt svårförklarligt och kanske inte har sin förklaring utifrån metodologiska aspekter. Trots de teoretiskt och empiriskt förankrade argumenten över att förändringsbenägenheten lär vara större efter ett valnederlag – både symboliskt och strategiskt – kanske inte valnederlag är mest utslagsgivande vad gäller benägenhet till policyförändring. Kanske är inte partiorganisationer i grunden ovilliga till orsakslös förändring (Harmel & Janda,

1994) utan istället alternerar mellan val för att tillfredsställa olika interna grupperingars viljor (Budge m.fl., 2010). Eventuellt kan interna motsättningar vara en mer betydande orsak till varför policyförändringar sker än valnederlag och förändring på ledarposition.

En annan faktor som eventuellt kan stimulera policyförändring i högre utsträckning än både partiledarskiften och policyförändringar är relativt avstånd till andra partier. Ett partis valframgång kan vara bidragande till att ett annat parti ändrar policyposition (Harmel & Svåsand, 1997). Detta är emellertid ingenting som testas i regressionsanalysen men kan illustrativt redogöras för som en möjlig orsak till förändring genom Figur 4. Även om inte samtliga partier i figuren följer ett mönster (Fremskrittspartiets policyförändringsmönster skiljer sig exempelvis från övriga från och med val 5) går det att urskönja en relativ samstämmighet i hur partierna förändras. Detta är inte applicerbart för alla partier och alla val. Dessutom kan denna effekt skilja sig något mellan länder. Diagrammet illustrerar en trend och ett mönster som eventuellt skulle kunna utgöra åtminstone en del av förklaringen till varför effekten av partiledarskifte och partiledarskifte tillsammans med valnederlag inte kan påvisas.

Figur 4 – Policyförändring mellan val för undersökta norska partier.

Kommentar: Exempel på hur de undersökta partierna i Norge förändrats i policyposition mellan olika val. Y-axeln återger absoluta förändringsvärden och X-axeln presenterar samliga val. Val 1 är med nödvändighet inte med eftersom tabellen återger förändring mellan val $t-1$ och t . Sosialistisk Venstreparti finns endast bevakat till och med val 5.

Kanske är det inte strategiskt gångbart att ändra partiledare i samband med valnederlag för att ge röst åt en policyförändring. Minskad trovärdighet för partiledaren samt mindre samstämmighet mellan allmänhetens perception om policy och faktisk förd policy (Fernandez-Vazquez & Somer-Topcu, 2019) kanske är sekundära aspekter i sammanhanget. Att behålla samma partiledare kan potentiellt vara en strategisk handling för att betona stabilitet. Lika mycket som en ny partiledare kan symbolisera en ny partirikning lika mycket kanske det också symboliserar instabilitet och kris.

Sammanfattningsvis pekar resultatet på att ett valnederlag i interaktion med partiledarskifte minskar sannolikheten för att policyförändringar ska ske. Dessutom är skillnaden relativt betänkelig. Förändringsmöjligheten på vänster- högerskalan består av 200 nivåer. I de fall då ingen valandelssänkning sker tillsammans partiledarskifte förändras policypositionen med 6.521 mer än då dessa sker. Motsvarande siffra för fyra procentenheters valandelssänkning är 8.766 nivåer. Av någon orsak förändras partier *mer* då partiledarskiftet inte föranleder skapandet av policypositionen. Kanske utgör andra faktorer mer utslagsgivande orsaker till varför en policyförändring sker. Hur som helst finns det inga teorier i tidigare forskning om att partiledarskiftets indirekta effekt som utmynnar ur ett negativt valresultat skulle vara negativ. Detta är ett resultat som kräver mer efterforskning.

Framtida forskning

Framtida litteratur på ämnet bör i huvudsak testa detta samband utifrån sju olika aspekter. Den ena kopplas till den direkta partiledareffekten, som främst kan härledas till interna angelägenheter. Något som med fördel hade bevakats i en mer avgränsad studie av färre analysenheter för att kunna skildra interna motsättningar och partiledarens mandat i organisationen. Förslagsvis genom en intervjustudie där partiaktiva inom olika delar av organisationen redogör för sina upplevelser av hur politisk inriktning beslutas. Den andra handlar om att bevaka detta samband med hjälp av en större mängd analysenheter, fler variabler och under längre tid för att öka den statistiska signifikansen i det slutliga resultatet. Förslag på variabler skulle kunna vara en kartläggning över den nya partiledarens tidigare position internt samt om förändringen sker senare i partiledarskapet, likt Meyers (2010) resultat.

Ett tredje förslag handlar om att studera de olika utfallen för att förstå vilka faktorer som gör att sannolikheten till policyförändring blir mindre då partiledarskiftet interagerar med valandelssänkning. Detta leder oss in på ett fjärde förslag som uppmärksammar en tydligare kategorisering kring orsaker till varför ett partiledarskifte sker. I denna studie användes negativ valutgång som en sådan orsak. Men bara för att denna händelse föranledde ett partiledarskifte behöver inte valnederlaget med nödvändighet orsakat skiftet på partiledarposten.

Det femte förslaget handlar om att undersöka eventuell förändring i olika politiska sakfrågor istället för generell förändring i policyposition, likt Schumacher och Giger (2018). Kanske utgör en ny partiledare en profilering mot en viss fråga. Intressant hade varit att se om detta återspeglar sig i den förda politiken i kontrast till dennes föregångare.

Ett sjätte förslag utgår från en annan typ av mätning av väljarnas partiförtroende, nämligen genom opinionssiffror. Harmel m.fl. (1995) undersökte endast valnederlagseffekt på partiförändring om valet skett inom två år innan förändringen.

Detta med motiveringen att det annars kan ha skett för många händelser däremellan att partiet inte utvärderar ett tidigare valresultat som orsak till förändring. Opinionssiffror som presenteras strax innan ett policydokument överläggs kan eventuellt bättre redogöra för hur förändring sker utifrån medborgerligt förtroende.

Slutligen, det sjunde förslaget på framtida forskning handlar om att göra en distinktion mellan Westminster- och konsensusssystem i analysen. McAllister (2013), som hänvisats till tidigare, uppmärksammade en ökad centralisering kring premiärministrar som mer efterliknar presidentkandidater i ett presidentsystem. De generella trenderna som eventuellt ökar personcentreringen redovisades dock endast inom ramen för Westminster-system. Eventuellt kan en sådan parlamentarisk struktur som minskar incitamentet till koalitionsregeringar vara en faktor som ökar partiets autonomi och, i förlängningen, partiledarens direkta effekt på policyposition.

Slutsats

Resultatet från denna studie kan inte påvisa något samband mellan partiledarskiften och policyförändringar. Inte heller då orsaken till partiledarskiftet kan härledas till valnederlag, snarare tvärtom. Förändringsbenägenheten genom ett partiledarskifte ser ut att vara större då ett valnederlag *inte* har skett. Åtminstone vad gäller röstandelssänkning. Detta är ett resultat som strider mot hypoteserna om att valnederlag lär vara en orsak till att partiledarskiften kan ha en effekt på policyförändring. Att partiledarskiften har en större effekt på policyförändring då röstandelssänkning inte sker kan eventuellt antyda en direkt partiledareffekt. Något som behöver göras mer efterforskning kring i framtida undersökningar.

Om det faktiskt är så att partiledarskiften inte genererar en större policyförändring kanske en allmän omvärdering av vilka politiska implikationer ett partiledarskifte bidrar till bör göras. Kanske ska partiledarskiften istället betraktas som ett tecken på förändring inom något annat område som berör partiet, såsom internt inom organisationen. Eller också kanske inte partiledarskiften ska ses som tecken på förändring överhuvudtaget. Fortfarande behövs icke-sambandet som återfinns i detta resultat styrkas genom en större statistisk signifikans, större förklaring av variansen och eventuellt med fler kompletterande analysenheter. Att partiledarskiften faktiskt skulle ha en effekt på förd policy kan ännu inte tillbakavisas men resultatet ger eventuellt en indikation på att effekten inte är så stor som hypoteserna antyder. Något som dels går i linje med tidigare forsknings tester av relationen mellan partiledarskiften och effekt på policy (Harmel m.fl., 2008; Meyer, 2010; Fernandez-Vazquez & Somer-Topcu, 2019) men som går emot resonemangen, baserat på tidigare litteratur, som antyder att ett sådant samband skulle kunna finnas.

Slutligen gällande svar på frågeställningen som presenterades i introduktionen tycks inte partiledarskiften leda till policyförändringar. Inte heller då orsaken till ett

partiledarskifte kan härledas till valnederlag, vilket förväntades av H2. I relation till syftet tycks partiledarskiften snarare *minska* sannolikheten till förändring av partiets förda policy. Detta i alla fall förutom då en valandelssänkning *inte* har föranlett skiftet, där partiledarskiften snarare tycks ha en effekt på policyförändring. Även om resultatets otillfredsställande signifikansvärden och förklaring av variansen gör att hypoteserna ej kan tillbakavisas har denna uppsats eventuellt givit mer kunskap kring ett, i åtminstone en del avseenden, icke-samband mellan partiledarskiften och policyförändringar.

Referenser

- Andrews, J. T. & Jackman, R. W. (2008). If Winning Isn't Everything, Why Do They Keep Score? Consequences of Electoral Performance for Party Leaders. *British Journal of Political Science*, 38(4):657-675.
- Bille, L. (1997). Leadership Change and Party Change: The Case of the Danish Social Democratic Party, 1960-95. *Party Politics*, 3(3):379-390.
- Budge, I. (1994). A New Spatial Theory of Party Competition: Uncertainty, Ideology and Policy Equilibria Viewed Comparatively and Temporally. *British Journal of Political Science*, 24(4):443-467.
- Budge, I., Ezrow, L. & McDonald, M. D. (2010). Ideology, Party Factionalism and Policy Change: An integrated dynamic theory. *British Journal of Political Science*, 40(4):781-804.
- Däubler, T. The Preparation and Use of Election Manifestos: Learning from the Irish Case. *Irish Political Studies*, 27(1):51-70.
- Fernandez-Vazquez, P. & Somer-Topcu, Z. (2019). The Informational Role of Party Leader Changes on Voter Perceptions of Party Positions. *British Journal of Political Science*, 49(3):977-996.
- Esaiasson, P., Gilljam, M., Oscarsson, H. & Wängnerud, L. (2017) *Metodpraktikan*, 5:e uppl. Wolters Kluwer.
- Harmel, R., Heo, U., Tan, A. & Janda, K. (1995). Performance, leadership, factions and party change: An empirical analysis. *West European Politics*, 18(1):1-33.
- Harmel, R. & Janda, K. (1994). An integrated theory of party goals and party change. *Journal of Theoretical Politics*, 6(3):259-287.
- Harmel, R., Shan, W. & Rossbach, D. (2008). Do party leaders matter? Impacts of leader change on party change. I: K. Kosiara-Pedersen & P. Kurrild-Klitgaard (Red.), *Parties og partisystemer i forandring: Festskrift til Lars Bille* (83-107). Odense: Syddansk universitetsforlag.
- Harmel, R. & Svåsand, L. (1997). The Influence of New Parties on Old Parties' Platforms: The Cases of the Progress Parties and Conservative Parties of Denmark and Norway. *Party Politics*, 3(3):315-340.
- Harmel, R. & Tan, A. (2003). Party actors and party change: Does factional dominance matter? *European Journal of Political Research*, 42(3):409-424.

Holmberg, S. & Oscarsson, H. (2013). Party Leader Effects on the Vote. I: K. Aarts, A. Blais & H. Schmitt (Red.), *Political Leaders and Democratic Elections* (35-51). Oxford: Oxford University Press.

Klingemann, H., Volkens, A., Bara, J., Budge, I. & McDonald, M. (2006). *Mapping Policy Preferences II: Estimates for Parties, Electors, and Governments in Eastern Europe, European Union and OECD 1990-2003*. Oxford: Oxford University Press.

McAllister, I. (2013). Political Leaders in Westminster Systems. I: K. Aarts, A. Blais & H. Schmitt (Red.), *Political Leaders and Democratic Elections* (52-75). Oxford: Oxford University Press.

Mehmetoglu, M. & Jakobsen, G. (2016). *Applied Statistics Using Stata – A Guide for the Social Sciences*. Sage Publications Ltd.

Meyer, T. (2010). Party competition over time: How voters and intra-party structure constrain party policy shifts. (Doctoral dissertation, Graduate School of Economic and Social Sciences (GESS) Center for Doctoral Studies in Social and Behavioral Sciences (CDSS)). Mannheim: University of Mannheim. Hämtad från: <https://madoc.bib.uni-mannheim.de/>.

Pedersen, H. H. (2010). Differences and Changes in Danish Party Organisations: Central Party Organisation versus Parliamentary Group Power. *The Journal of Legislative Studies*, 16(2):233-250.

Schumacher, G. & Giger, N. (2018). Do leadership-dominated parties change more? *Journal of Elections, Public Opinion and Parties*, 28(3):349-360.

Schumacher, G., Van de Wardt, M., Vis, B. & Klitgaard, M. B. (2015). How Aspiration to Office Conditions the Impact of Government Participation on Party Platform Change. *American Journal of Political Science*, 59(4):1040-1054.

Somer-Topcu, Z. (2016). Agree or disagree: How do party leader changes affect the distribution of voters' perceptions. *Party Politics*, 23(1):66-75.

Teorell, J. & Svensson, T. (2007). *Att fråga och att svara: samhällsvetenskaplig metod*. Stockholm: Liber.

Volkens, Andrea / Krause, Werner / Lehmann, Pola / Matthieß, Theres / Merz, Nicolas / Regel, Sven / Weßels, Bernhard (2019): The Manifesto Data Collection. Manifesto Project (MRG/CMP/MARPOR). Version 2019a. Berlin: Wissenschaftszentrum Berlin für Sozialforschung (WZB). <https://doi.org/10.25522/manifesto.mpps.2019a>

Appendix

Tabell 5 – Effekten av partiledarskifte med och utan kontroll för valandelssänkning

1.Ledarskifte	
1._at	3.404 (0.92)
2._at	-3.117 (-1.37)
<i>N</i>	152

t statistik inom parentes

+ $p < 0.10$, * $p < 0.05$

Kommentar: 1._at indikerar ledarskifte då värdet på valandelssänkingsvariabeln är 0. 2._at indikerar effekten genom en interaktion mellan de båda.

Tabell 6 – Effekten av partiledarskifte med och utan kontroll för fyra procentenheters valandelssänkning

1.Ledarskifte	
1._at	0.423 (0.22)
2._at	-8.343 ⁺ (-1.89)
<i>N</i>	152

t statistik inom parentes

+ $p < 0.10$, * $p < 0.05$

Kommentar: 1._at indikerar ledarskifte då värdet på fyra procentenheters valandelssänkingsvariabeln är 0. 2._at indikerar effekten genom en interaktion mellan de båda.

Tabell 5 – Effekten av partiledarskifte med och utan kontroll för oppositionsställning

1.Ledarskifte	
1._at	-0.0786 (-0.05)
2._at	-4.939 ⁺ (-1.66)
<i>N</i>	184

t statistik inom parentes

+ $p < 0.10$, * $p < 0.05$

Kommentar: 1._at indikerar ledarskifte då värdet på oppositionsvariabeln är 0. 2._at indikerar effekten genom en interaktion mellan de båda.